

Uusien yliopisto-opiskelijoiden ruotsin kielen taitotaso ylioppilasarvosanoilla mitattuna

Tero Tuohimaa ja Päivi Valli

Olemme selvittäneet, millaiset taidot yliopisto-opintonsa aloittavilla opiskelijoilla on ruotsin kielessä toisena kotimaisena kielenä ylioppilaskokeen arvosanalla mitattuna. Olemme tarkastelleet yliopistoihin valittujen opiskelijoiden arvosanjakaumaa B-ruotsin osalta ja verranneet sitä tutkimustietoon siitä, miten ylioppilaskokeen arvosanat ja eurooppalaisen viitekehyksen taitotasot vastaavat toisiaan. Tämän linkityksen pohjalta olemme tarkastelleet, millaiset edellytykset uusilla opiskelijoilla on lähtötasonsa perusteella suoritua yliopistotutkintoon vaadittavista ruotsin kielen opinnoista hyväksytyksi. Selvityksemme on jatkoa Antti Hildénin (2009) vastaavaan selvitykseen, joten tarkoituksenamme on myös ollut tarkastella, onko uusien opiskelijoiden taitotasossa tapahtunut muutoksia viime vuosien aikana.

Taustaa

Ruotsin kielen asema osana yliopistotutkintoa sekä ruotsin kielen taitotaso ovat herättäneet keskustelua viime aikoina. Arkikokemuksen perusteella yliopistojen ruotsin kursseille tulevilla opiskelijoilla tuntuu olevan heikommat taidot ruotsin kielessä kuin aikaisemmin. Selvityksessämme tarkastelemme tilannetta ylioppilasarvosanojen valossa ja pyrimme vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Millaiset edellytykset yliopisto-opintonsa aloittavilla opiskelijoilla on lähtötasonsa perusteella suoritua tutkintoon kuuluvista ruotsin opinnoista? Kuinka suurella osalla uusista opiskelijoista on riittävät taidot suoritua ruotsin opinnoista, ja kuinka suuren osan taitotaso on riittämätön? Onko ruotsin kirjoittamatta jättäneiden yliopisto-opiskelijoiden osuudessa tapahtunut muutoksia?

Kotimaisten kielten osaamisvaatimuksia säätelevät laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003), asetus yliopistojen tutkinnoista (794/2004) sekä asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003). Näistä yhteenvedona voidaan johtaa, että korkeakoulututkintoon vaadittavan toisen kotimaisen kielen taidon on oltava vähintään tyydyttävä. Lisäksi vaadittava taito määritellään oman alan kannalta tarpeelliseksi kielitaidoksi. Toisen kotimaisen kielen osaamisen vaatimustaso määrittyy siis lainsäädännön perusteella, eikä yliopistoilla ole autonomiaa tässä asiassa. Tutkintoon vaadittava tyydyttävä taito vastaa eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoa B1 (Elsinen & Juurakko-Paavola 2006).

Tuoreimman tutkimuksen mukaan keskipitkän ruotsin ylioppilaskokeessa saadut kolme korkeinta arvosanaa vastaavat eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoa B siten, että M vastaa matalaa B1.1-tasoa, E keskitasoisista

B1.1-tasoa ja L B1.2-tasoa. Arvosana C vastaa puolestaan vahvaa A2.2-tasoa tai jopa osin matalaa B1.1-tasoa, B keskitasoista A2.2-tasoa ja A matalaa A2.2-tasoa. (Juurakko-Paavola 2013.)

Tutkintoon kuuluvien ruotsin opintojen laajuus vaihtelee yliopistoittain, mutta tyypillisesti opinnot ovat 2–5 opintopisteen laajuiset. Tämä vastaa opiskelijan työmäärässä 54–135 tuntia, josta usein noin puolet on kontaktiopetusta. Kurssit ovat siis melko suppeita, joten voisi olettaa, että opiskelijan ei olisi ainakaan helppoa nostaa kielitaitoaan viitekehysten taitotasolta toiselle kurssien aikana. Tasojen A2.2 ja B1.1 kuvaamassa kielitaidossa on selkeitä laadullisia eroja (ks. Eurooppalainen viitekehys 2003). Lisäksi tutkintoon kuuluvissa ruotsin opinnoissa painotetaan lukio-opintoihin nähden enemmän suullista kielitaitoa sekä kokonaan uusia asioita, mm. alakohtaisuutta (vrt. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003). Täten taitotasolta toiselle nouseminen laajuudeltaan suppeahkoissa opinnoissa lienee epätodennäköistä, koska se vaatisi opiskelijalta satojen tuntien työn (vrt. Elsinen & Juurakko-Paavola 2006, Hildén 2009).

Suoriutuakseen vaatimustason mukaisista opinnoista opiskelijan kielitaidon tulisi siis olla jo valmiiksi B1-tasolla, tai ainakin hyvin lähellä sitä. Arvosana C näyttää muodostavan vaa'ankielen, koska se vastaa pääosin korkeaa A2.2-tasoa, jolta vielä saattaa olla mahdollista nousta B1.1-tasolle tutkintoon kuuluvien ruotsin kurssien aikana. Arvosana B puolestaan vastaa keskitasoista A2.2-tasoa, joten sen ja alemman arvosanan saaneet eivät hypoteesimme mukaan todennäköisesti yllä B1-tasolle. (Juurakko-Paavola 2013.)

Aineistona olemme käyttäneet tilastotietoa yliopistoon vuosina 2009–2012 hyväksytyjen opiskelijoiden ylioppilasarvosanoista (HAREK). Mukana tarkastelussa ovat monialayliopistot ja teknilliset yliopistot. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty ruotsinkieliset yliopistot ja kaksikielisten yliopistojen ruotsinkieliset koulutusohjelmat. B-ruotsin arvosanajakaumia analysoidessamme olemme keskittyneet vuoden 2012 tietoihin (ks. [liitetaulukko](#)). Aiempien vuosien tietoja olemme tarkastelleet merkittävien muutosten havaitsemiseksi. Lisäksi olemme verranneet vuonna 2012 opintonsa aloittaneiden opiskelijoiden arvosanajakaumaa Hildénin (2009) selvittämään vastaavaan jakaumaan vuonna 2008 opintonsa aloittaneiden opiskelijoiden osalta.

[Liitetaulukko](#) sisältää myös A-ruotsin arvosanat yliopistoittain, mutta niihin emme ole keskittyneet tässä tarkastelussa. Tutkimustieto ruotsin pitkän oppimäärän ylioppilasarvosanojen linkityksestä eurooppalaisen viitekehysten taitotasoihin puuttuu, emmekä siksi tiedä, minkälaista kielitaitoa A-ruotsin arvosanat osoittavat. Emme myöskään voi tehdä päätelmiä eri arvosanan kirjoittaneiden opiskelijoiden edellytyksistä suoritua yliopistotutkintoon kuuluvista ruotsin opinnoista.

Tulokset

Taulukossa 1 arvosanat on jaoteltu kahdella eri tavalla. Ensimmäisessä jaottelussa (I) kolme korkeinta arvosanaa muodostavat oman ryhmänsä ja muut arvosanat omansa. Näin pääsemme tarkastelemaan tilannetta, jossa oletamme, että taitotason nostaminen ei onnistuisi tutkintoon kuuluvien ruotsin opintojen aikana. Kolmen korkeimman arvosanan kirjoittajat ovat siis tutkimustulosten mukaan jo valmiiksi B1-tasolla, joten heillä pitäisi olla riittävät taidot suoritua tutkintoon kuuluvista ruotsin opinnoista. Magnaa heikomman arvosanan kirjoittaneet sekä ruotsin kirjoittamatta jättäneet on laskettu ryhmään, jolle tavoitetason saavuttaminen voi olla haastavaa. Taitotaso B1 on tällä tavalla laskettuna keskimäärin 44 prosentilla B-ruotsin kirjoittaneista. Keskimäärin 56 % uusista yliopisto-opiskelijoista ei siis saavuttaisi tasoa B1. Vaihtelu on huomattavaa eri yliopistojen välillä. Huolestuttavin tilanne on teknillisissä yliopistoissa Lappeenrannassa ja Tampereella, sekä Oulun ja Lapin yliopistoissa, joissa kaikissa yli 60 % uusista opiskelijoista jäisi tavoitetason alapuolelle. Paras tilanne näyttäisi olevan Turun, Tampereen ja Helsingin yliopistoissa.

Taulukko 1. B-ruotsin arvosanat ryhmiteltyinä sen mukaan, kuinka suurella osalla opiskelijoista on yo-arvosanalla mitattuna riittävä lähtötaso

Arvosanat ryhmiteltynä (2012)	I		II		BA, O ja ei yo ** %
	L, E, M* %	C, B, A, I, -* %	L, E, M, C* %	B, A, I, -* %	
Aalto-yliopisto	45	55	58	42	28
Helsingin yliopisto	53	47	67	33	25
Itä-Suomen yliopisto	43	57	59	41	10
Jyväskylän yliopisto	45	55	60	40	3
Lapin yliopisto	39	61	58	42	13
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	36	64	50	50	6
Oulun yliopisto	38	62	55	45	4
Tampereen teknillinen yliopisto	38	62	48	52	11
Tampereen yliopisto	54	46	67	33	13
Turun yliopisto	54	46	70	30	16
Vaasan yliopisto	42	58	59	41	20
keskiarvo	44	56	59	41	13
* osuus kokonaismäärästä: B-ruotsi, ei ruotsin arvosanaa					
** osuus kaikista yliopistoon valituista					
BA = A-ruotsi					
O = ruotsi äidinkielenä					
ei yo = ei ylioppilas					

Toisessa jaottelussa (II) ylempien arvosanojen joukkoon on laskettu myös arvosana C. Tämä jaottelu perustuu siihen oletukseen, että taitotason nostaminen A2-tasolta B1-tasolle onnistuisi arvosanan C kirjoittaneilta. Tässä tapauksessa keskimäärin 59 % uusista yliopisto-opiskelijoista ylttäisi tavoitetasolle B1, mutta 41 % ei saavuttaisi tavoitetasoa. Erot yliopistojen välillä ovat tälläkin tavalla laskettuna suuret: Parhaimmillaan 70 % uusista opiskelijoista saavuttaisi B1-tason (Turun yliopisto), mutta heikoimmillaan vain 48 % ylttäisi tavoitetasolle (Tampereen teknillinen yliopisto). Taulukon 1 viimeinen sarake kertoo tarkastelun ulkopuolelle jäävien opiskelijoiden osuuden yliopistoittain.

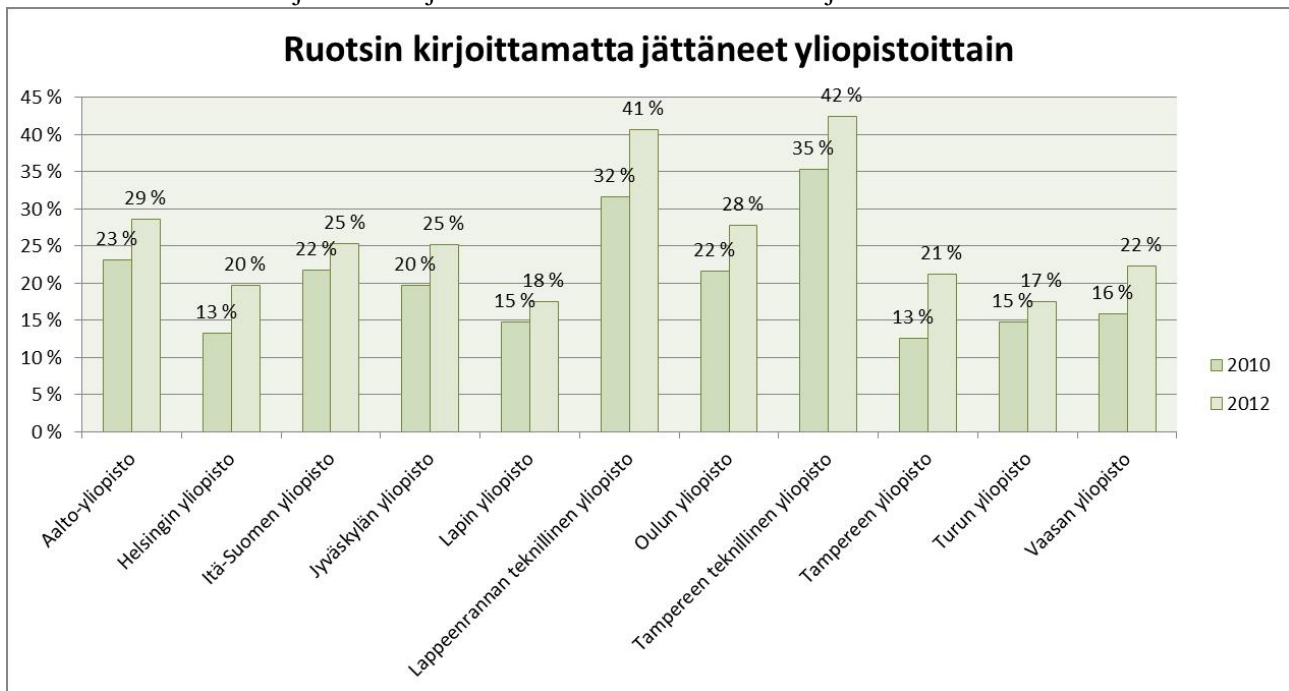
Jos vertaamme näitä tuloksia Hildénin (2009) vastaaviin tuloksiin, ylioppilasarvosanan perusteella määritelty lähtötaso on laskenut huomattavasti. Vuonna 2008 aloittaneista opiskelijoista keskimäärin 56 % oli valmiiksi B1-tasolla ruotsin kielen taidoissaan, kun vuonna 2012 vastaava luku oli siis 44 % (ks. taulukon 1 sarake I). Optimistisen tulkinnan mukaan keskimäärin 75 % vuonna 2008 aloittaneista opiskelijoista voisi ylttä opintojen aikana B1-tasolle, kun taas vuonna 2012 vain 59 % opiskelijoista kuului tähän ryhmään (ks. taulukon 1 sarake II). Molemmilla tavoilla jaoteltuna tavoitetason alapuolelle jäävien opiskelijoiden osuus on noussut yli kymmenen prosenttiyksikköä neljässä vuodessa. [1]

Näin suuri muutos ei tietenkään voi johtua pelkästään arvosanajakaumien muutoksesta. Koska ylioppilaskokeessa on käytössä suhteellinen arvostelu, annetaan kaikkia arvosanoja suurin piirtein yhtä suuri suhteellinen osuus joka vuosi. Emme myöskään ole havainneet tilastoaineistossamme suurempia muutoksia eri arvosanojen prosenttiosuksissa eri vuosina. Muutos selittyykin ennen kaikkea kirjoittamatta jättäneiden osuuden huomattavalla kasvulla. Kirjoittamatta jättäneet on laskettu mukaan heikompaan arvosanakategoriaan, jonka osuus on siksi kasvanut huomattavasti viime vuosina.

Taulukossa 2 on vertailtu ruotsin kirjoittamatta jättäneiden osuutta eri yliopistoissa vuosina 2010 ja 2012. Valitsimme vuoden 2010 vuoden 2012 vertailukohtaksi, koska tästä vuodesta alkaen tilastoissa ovat mukana nykymuotoiset yliopistot joidenkin yhdistymisten jälkeen, ja näin pystyimme vertaamaan tietoja kaikkien yliopistojen osalta. Vuonna 2010 keskimäärin 20 % uusista opiskelijoista ei ollut kirjoittanut ruotsia

ylioppilaskokeessa. Vuonna 2012 vastaava luku oli 26 %. Muutos on havaittavissa kaikissa yliopistoissa, ja enimmillään se on lähes 10 prosenttiyksikköä. Kirjoittamatta jättäneiden osuudessa on yliopistojen välillä huomattavia eroja. Vuonna 2012 heidän osuutensa vaihteli Turun yliopiston 17 prosentin ja Tampereen teknillisen yliopiston 42 prosentin välillä. Teknillisten yliopistojen suuret prosenttiosuudet selittynevät osittain miesvaltaisuudella. Vuonna 2009 suomenkielisistä miehistä alle puolet (49,4 %) kirjoitti ruotsin toisena kotimaisena kielenä ylioppilaskokeessa, kun taas naisista 79,0 % osallistui kokeeseen (Ylioppilastutkinnon koevalinnat 2010).

Taulukko 2. Ruotsin kirjoittamatta jättäneiden osuudet vuosina 2010 ja 2012

Pohdinta

Ylioppilaskokeen arvosanalla mitattuna keskimäärin 44 prosentilla uusista opiskelijoista oli B1-tason taidot ruotsin kielessä yliopistoon tullessaan vuonna 2012. Vaikka oletettaisiin, että myös arvosanan C kirjoittaneet ylittäisivät B1-tasolle, yli 40 % ei siitä huolimatta olisi saavuttanut vaadittavaa tasoa. Joissakin yliopistoissa jopa puolet opiskelijoista jäi tavoitetason alapuolelle. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että olemme laskeneet ruotsin kirjoittamatta jättäneet heikompaan arvosanaryhmään. Meillä ei kuitenkaan ole heistä tarkempaa taustatietoa käytettävissä. Heillä saattaa olla heikot taidot ruotsin kielessä, mutta he ovat myös voineet jättää ruotsin kirjoittamatta jostakin muusta syystä.

On myös huomattava, että tuloksemme perustuvat pelkästään ylioppilasarvosanoihin. Emme kuitenkaan tiedä, milloin yliopistoon valitut opiskelijat ovat ylioppilastutkintonsa suorittaneet. Lukion opetussuunnitelmaa ja sitä myöten ylioppilaskoetta on uudistettu vuosien mittaan, joten eri vuosien kokeet eivät välttämättä mittaa samanlaista kielitaitoa. Missään tapauksessa ylioppilasarvosanat eivät kerro kaikkea opiskelijoiden kielitaidosta. Erityisesti suullisesta taidosta ne eivät kerro mitään, koska sitä ei testata kokeessa lainkaan. Arvosanojen perusteella määritellyssä taitotasossa on myös voinut tapahtua muutoksia ylioppilaskirjoitusten ja yliopiston ruotsin kurssien välissä. Opiskelijat ovat voineet parantaa taitotasoaan

ylioppilaskirjoitusten jälkeen muissa opinnoissa tai esimerkiksi työskentelemällä ruotsinkielisessä ympäristössä. Toisaalta ruotsin taidot ovat voineet myös heikentyä varsinkin, jos ylioppilaskirjoitusten jälkeen on ollut pitkä tauko ennen ruotsin opintoja yliopistossa.

Selvityksemme tulokset ovat joka tapauksessa huolestuttavia. Monilla opiskelijoilla ei ole riittäviä edellytyksiä lähtötasonsa perusteella suoritua tutkintoon vaadittavista ruotsin opinnoista. Lisäksi keskipitkän ruotsin ylioppilaskokeen kirjoittamatta jättäneiden osuus on noussut kahdessa vuodessa kaikissa yliopistoissa. Nämä seikat täytyy huomioida opetuksen kokonaissuunnittelussa sekä yliopistossa että sitä edeltävissä opinnoissa. Toimenpiteitä vaaditaan, jotta myös lähtötasoltaan heikommilla opiskelijoilla olisi mahdollisuus saavuttaa tavoitetaso. Pohdittavaksi jääkin, kenellä on vastuu opiskelijoiden riittävän lähtötason takaamisesta. Olisi tärkeää saada tutkimustietoa opiskelijoiden taitotasosta myös sen jälkeen, kun he ovat suorittaneet tutkintoonsa kuuluvat ruotsin opinnot. Tällöin voitaisiin verrata, miten ylioppilasarvosanan osoittama lähtötaso vaikuttaa opiskelijan menestymiseen tutkintoon kuuluvissa ruotsin opinnoissa.

Kirjoittajat työskentelevät yliopisto-opettajina Tampereen yliopiston kielikeskuksessa.

Lähteet

Elsinen, R. & Juurakko-Paavola, T. 2006. Korkeakouluopiskelijoiden ruotsin kielen taidon arviointi. HAMK:in julkaisuja 4/2006. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.

Eurooppalainen viitekehys 2003. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. WSOY. Helsinki.

HAREK, Yliopistojen hakija- ja opinto-oikeusjärjestelmä. Tiedot luovutettu 7.3.2013.

Hildén, A. 2009. Yliopisto-opiskelijoiden ruotsin kielen taitotaso. http://www.pohjola-norden.fi/filebank/224-Ruotsin_taito-selvitys_yliopisto_2009.pdf

Juurakko-Paavola, T. 2013. Esitys ”Ylioppilastutkinnon kielikokeiden arvosanat – Mikä on niiden merkitys nyt ja tulevaisuudessa?”, KieliPeda-konferenssi, Jyväskylän yliopisto, 16.5.2013.

Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta 424/2003.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Opetushallitus.

Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa 481/2003.

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004.

Ylioppilastutkinnon koevalinnat. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/lukiokoulutus/liitteet/ylioppilastutkinnon_valinnat.pdf

[1] Hildén jätti selvityksensä ulkopuolelle kaksikieliset yliopistot, joten materiaalimme on hiukan eri tavalla rajattu, ja tulokset eivät siksi ole täysin vertailukelpoisia keskenään. Lisäksi Hildénin selvityksen jälkeen on tapahtunut yliopistojen yhdistymisiä, ja siksi vertailu yliopistoittain ei ole mahdollista kaikissa tapauksissa.